

Реферат на тему: "Біографія Шарля Бодлера"

Шарль Бодлер

РЕФЕРАТ

на тему:

"Біографія Шарля Бодлера"

Шарль П'єр Бодлер народився в Парижі 21 квітня 1821 року.

По його власному визнанню, багато хто з його предків були ідіотами чи маніяками й усі відрізнялися "жахливими пристрастями". Старший брат його Клод (від іншої матері) на 55-м року життя був розбитий паралічем і вмер, здається, у божевільному будинку майже в один час з поетом. У матері останнього в старості були паралізовані ноги. Усі ці генеалогічні дані мимоволі наводять на думку, що Бодлер вже в своїй крові носив, можливо, задатки тієї страшною хвороби, яка передчасно звела його в могилу і наклала такий гіркий і темний відбиток на його талант і характер. Але не підлягає також сумніву, що і сам поет додав до цих ненормальних основ своєї природи значну краплю отрути.

Довгий час друзі його, і особливо Теофіль Готьє, намагалися реабілітувати в цьому відношенні його пам'ять, називаючи дурницею чутки, що ходили в суспільстві, про зловживання гашишем і опіумом і стверджуючи, що Бодлер з допитливості тільки зробив один чи два досліди з одним з цих небезпечних речовин... Однак опубліковане останнім часом інтимне переписування Бодлера не залишає тепер ніяк сумнівів у тому, що він не був вільний від нещасливої пристрасті до наркотиків. В одному з листів 1859 року він говорить: "Я дуже похмурий, мій друг, а опіум ні".

Але якщо Бодлер і не особливо зловживав опіумом, користуючись ним тільки для заспокоєння шлункових і нервових болів, якими страждав з молодості, то на його ніжному, слабкому від природи організмі і це могло залишити шкідливі сліди. Одне додавалося до іншого.

У дев'ять років Шарль пішов у коледж у Ліоні. Допитливий і здатний, він мав украй живий, неспокійний розум, що заважав посидючості й уважності, і успіхи його в коледжі були посередні. Вже в ті ранні роки майбутній письменник відрізнявся незалежним і оригінальним характером. "Удари життя, боротьба з вчителями і товаришами, глуха туга, — коротко говорить він про цей час у своїх автобіографічних замітках, — почуття самотності завжди і скрізь". Тим часом — дуже живий смак до життя і задоволень. На 16-м році він — переїхав у коледж Людовика Великого в Парижеві і там уперше почав писати вірші, що свідчили про ранню розчарованість у дусі модного тоді байронізму. У 1837-1838 роках він зробив з вітчимом поїздку в Піренеї, що залишили в його душі сильні враження, і від цього часу зберігся один вірш, озаглавлене вже в дусі "Квітів зла" — "Incompatibilite", де зустрічаються красиві і

сміливі образи начебто "безмовності, що вселяє бажання бігти, врятуватися від нього". У 1839 році відбулася якась нез'ясована історія, за якої Бодлер був виключений з коледжу перед самим закінченням курсу. З цього моменту він почав вести розсіяне життя, що викликало в його рідних велике занепокоєння. Їм, утім, відома була тільки зовнішня сторона цього життя: дружба з літературною богемою і жінками двозначного суспільного становища, безладне проведення часу, небажання вступати у вище світло, знайомство з яким могло б дати йому генеральське звання вітчима, відсутність яких-небудь видимих плодів тієї праці, про яке він постійно мріяв і говорив.

Те, що цей же період життя, настільки безладної і непристойний на їхній погляд, був для молодого поета і періодом глибокої внутрішньої роботи, серйозної підготовки до обраної діяльності, що для нього не проходило даром знайомство з темними кутами величезного міста, із брудними передмістями, де копошиться робочий люд, і жалюгідними мансардами, де тулиться нижчий сорт богемі, — про це батьки Бодлера не мали представлення. Коли Шарль оголосив їм, що він вирішив присвятити себе літературі, вони були вражені, як громом. "Як здивувалися ми, — згадує потім його мати про цей період, — коли він раптом відмовився від усього, що хотіли для нього зробити, побажав украсти в самого себе крила і став письменником... Яке розчарування в нашому внутрішнім житті, доти такий щасливий! Який сум!" Глуха сімейна боротьба тривала кілька років.

Розповідають, що Бальзак і Бодлер випадково наскочили один на інший під час прогулянки, і це комічне зіткнення, що викликало в обох сміх, послужило приводом до знайомства: півгодини по тому вони вже бродили, обійнявши, по набережній Сени і бовтали про усьому, що приходило в голову. Бальзак став одним з улюблених письменників і літературних учителів Бодлера. Зовнішність останнього в той світлий юнацький період друзі описують самими ідеальними фарбами. На жаль, ця "божественна краса" незабаром зблякла під спекою щиросердечних мук і життєвого горя; однак і згодом Бодлер зберіг обличчя, що звертає на себе загальну увагу. Сухорлявий, тонкий, просто одягнений в усе чорне, він ходив повільними, м'якими ритмічними кроками... Батьки мали, у всякому разі, досить мотивів тривожитися способом життя свого сина. У жах повинні були прийти вони, прочитавши, наприклад, один з тодішніх його віршів: "Не блискуча левиця була моя коханка; не чуттєва до поглядів глузливого світла, краса її цвіте лише в моєму сумному серці. Щоб купити собі черевики, вона продавала свою любов; але смішно було б, якби поруч цієї безстидниці я став корчити із себе святенника, я, що продаю свою думку і хочу бути письменником. Порок незрівнянно більш тяжкий: вона носила перуку" і т.д.

Виступати на літературну арену з добутками своєї музи Бодлер барився. Слава про його оригінальний і сильний талант уже давно вийшла з меж тісного дружнього кружка, де поет любив читати свої вірші монотонно-співучим, владним голосом, що робив на слухачів глибоке враження; але, тонкий цінитель краси, він не поспішав друкуватися й усе виправляв, обробляв і вигострював форму своїх добутків. До чого доходила його строгість до себе, показує той факт, що дивовижний вірш "Альбатрос",

читане друзям незабаром після поїздки в Індію, він не зважився помістити в першому виданні "Fleurs du Mal", що вийшло у світло п'ятнадцять років по тому!.. У печатці Бодлер виступив уперше не віршотворцем, а критиком — спочатку салонів живопису, а потім і літератури. У світі французьких художників дотепер прийнято вважати, що Франція не мала художнього критика, рівного Бодлеру по тонкості смаку краси й енергії стилю. Усі його симпатії схилялися на сторону народжуваної тоді школи реального живопису, але улюбленим його художником був Делакруа; з поетів він більше всього любив співака робітників П'єра Дюпона, з яким разом бився потім у червневі дні на барикадах. Згодом літературні смаки Бодлера значно відхилилися у бік чистого мистецтва: до Беранже він почував відразу, до Гюго байдужість, визнавав тільки Шатобриана, Бальзака, Стендаля, Флобера, Банвіля, Готьє, Меріме, де Він'ї, Леконта де Ліля... Але в 40-х роках, що були періодом найбільш пишного розквіту і для його власного таланта, він відрізнявся гарячими демократичними смаками. Рух 1848 року потягнуло в новий потік і Бодлера. Не можна, утім, сказати, щоб він мав яку-небудь визначену програму, належав до якої-небудь визначеної демократичної Франції: вірніше всього, що штовхнули його в революцію загальні гуманітарні принципи, співчуття до робітничому класу, придбане ним під час блукань по брудних передмістях Парижа (усі кращі вірші його в цьому роді: "Душу провина", "Гулянка ганчірників", "Сутінки", "Світанок" і ін. — написані в бурхливий період кінця 40-х років); але мало частку вплив і особисте озлоблення проти буржуазії і правлячих класів. Деякі з друзів бачили, принаймні, Бодлера, зі зброєю в руках, що стояв у главі юрби і закликаючи її зруйнувати будинок генерала Опіка, його вітчима. Одночасно за участю у вуличних рухах Бодлер намагався служити демократичним ідеям і на ґрунті журналістики, як редактор одного ефемерного революційного видання, що виходило в 1848 році в Парижеві. Але світлі мрії були незабаром розбиті. Частина вождів демократії чи загинула бігла за кордон (як Віктор Гюго), частина опустила чи голову віддалася хвилі реакції. Споглядальна, лагідна натура нашого поета не була придатна до бойової діяльності ні на поле вуличної, ні на поле чорнильної лайки, і незабаром він відчув у душі своєї страшну пустелю. Простягнути руку уряду Наполеона III він не міг і до кінця залишився осторонь від суспільного пирога, що з такою жадібністю поділяла тоді хижа юрба ренегатів, лицемірних ханжей і раболіпних холопів; але для нього неможливо було і продовження відносин з революціонерами, тому що в переконаннях його, далеких доти якого-небудь твердого обґрунтування, почалася різка еволюція, що скінчилася прямою ворожнечею до всяких демократичних утопій, думками про необхідність для сучасного суспільства католицької релігії і політичного абсолютизму, фантазіями про три стани — воїнів, священиків і поетів... З великий, однак, обережністю треба відноситися до визначення щирого змісту і значення цієї внутрішньої реакції: поет, що написав "Зречення св. Петра", не міг, звичайно, бути правовірним католиком, і папа, напевно, з жахом відхитнувся б від такого сина своєї церкви; уряд Другої імперії, що присудило до знищення збірник "Квітів зла", точно так само не міг би витлумачити у свою користь бодлерівський абсолютизм; нарешті, і

буржуазне суспільство, такими темними фарбами змальоване в його творах, не могло вважати його своїм прихильником. Політичні і суспільні погляди Бодлера, оскільки вони виразилися в його автобіографічних замітках, нерідко уражають нас своєю дикістю і реакційністю, але вони не дають ключа до цієї своєрідної душі, — ключа, якому можна відшукати тільки в тих же "Квітах зла". З кінця 1840-х років Бодлер почав також захоплюватися творами знаменитого американського письменника Едгара По, посилено переводячи їх на французьку мову. Безсумнівно, що в обох авторів було в деяких відносинах сильне духовне споріднення, і завдяки він-те Бодлер любив По такий жагучий, що доходила до хворобливого обожнювання любов'ю. Починаючи з 1846 року, він переводив його аж до самої смерті, що пішла в 1867 році, переводив з дивною працюваністю, незвичайною точністю і вірністю оригіналу, так що дотепер по справедливості визнається зразковим і винятковим перекладачем американського поета. До якої пристрасності доходила ця містична любов Бодлера до По, видно з його інтимного щоденника останнього років життя, де поряд з покійним батьком він вважає дух Едгара По своїм заступником перед вищим милосердям... Довго барився Бодлер з обнародуванням своїх оригінальних віршів, і тільки влітку 1857 року збірник "Квітів зла" побачив нарешті світ. Автору було в цей час уже 36 років... "Квіти зла" були динамітною бомбою, що упала в буржуазне суспільство Другої імперії. Вище я говорив уже про прийом, зробленому йому у Франції. Поет почував себе знищеним, роздавленим несправедливим осудом його книги як аморальної й антирелігійний. Він вважав себе зганьбленим, позбавленим назавжди честі...

Під впливом хвороби і нестатку дух поета, і без того схильний до меланхолії, затьмарюється усе сильніше і сильніше. Але повернутися негайно в Париж він не хотів, тому що вирішив повернутися туди лише зі славою, виконавши усі свої зобов'язання. Він готує книгу про Бельгію (від який залишилися лише уривки), де хоче вилити усю свою жовч проти цієї країни, усю свою ненависть до цього народу... Багато працювати, однак, не вдається, тому що хвороба продовжує робити своя страшна справа і йде вперед гігантськими кроками... Не можна спокійно читати інтимний щоденник, у якому Бодлер записує з такий зворушливий, з такий часом дитячою відвертістю усі свої почуття і думки останнього років життя. Ідеал дендизма і бажання збуджувати подив світла своїми примхами й оригінальностями давно зникли в ньому без сліду і перемінилися іншим, більш піднесеним ідеалом — морального удосконалювання. Одночасно з цим у ньому спалахує жагуча любов до матері, бажання хоч скільки-небудь загладити всі те горі, що він заподіяв їй у житті... Відтепер усе, що він заробить, він буде поділяти на чотири рівні частини: одну для себе, іншу для матері, третю для Жанни і друзів, четверту для кредиторів. От його обов'язку. Щоб виконати їх, потрібно працювати і працювати, а для цього необхідно здоров'я. А щоб стати здоровим, він повинний побудувати життя по зовсім новому плані, і насамперед стати морально кращим, чистим, виховати в собі любов і жити любов'ю... Які щирі клятви дає він собі і Богу — присвятити відтепер усе життя досягненню цього нового ідеалу! Які гіркі жалі зриваються з його вуст про дарма витрачені сили і молодість! Головний засіб для свого

духовного відродження він бачить у праці і гігієні; він відмовиться від усього збудливого, стане жити скромно, помірковано, буде працювати як віл, з раннього ранку до пізнього вечора, і зустрічаючи, і кінчаючи свій день теплою бесідою з небом. І хто знає, бути може, нове життя і нові насолоди блиснуть ще для нього? Сплата боргів, розвиток таланта, слава, забезпеченість і щастя матері і Жанни?.. Але, на жаль! пора було сказати "прости" усім цим рожевим мріям!.. Година поета пробив. У квітні 1866 року параліч розбив усю праву половину його тіла і позбавив його мови. З цього часу від Бодлера залишається живий труп, і життя його перетворюється в суцільну болісну агонію. Улітку того ж року друзі перевезли його в Париж і помістили в гарну лікарню. Мати знаходилася при сині майже нерозлучно до дня смерті. Один час здавався, начебто хвороба піддається зусиллям лікарів — хворий почав уставати, ходити і вимовляти деякі слова, але тимчасове поліпшення наступило лише для того, щоб вибухнути потім остаточною кризою і вже назавжди прибила нещасливого поета до постелі. Тільки рухом очей, завжди сумних і коротких, міг він з цього часу виражати свої думки і почуття, свою радість при відвідуваннях друзів. Це жахливе положення, що розривало серце матері і всіх близьких, тривало дуже довго. Смерть наступила лише 31 серпня 1867 року, без усяких видимих страждань, після довгої, але тихої агонії. Бодлер умер 46 років від роду. Точно так само, як Байрон був створенням революційної епохи і її могутнього, протестуючого духу, Бодлер і його песимістична поезія були породженням іншої епохи, коли убогість і пригніченість одних, зіпсованість і розбещеність інших класів досягають свого апогею, а тим часом над цією безоднею "зла", з якої несуться дурманні запахи його жахливих "квітів", не світить уже маяк надії. Невдала революція 1848 року і державний переворот, що пішов за нею, 2 грудня погасили цього світоча й оселили над Францією і над усією Європою ядушливий морок туги і розпачу. Я не думаю, звичайно, дорівнювати титана поезії Байрона до Бодлеру, таланту незрівнянно менш великому і помітний, але хочу тільки сказати, що як той, так і інший однаково були виразниками духу свого часу, один — початку нинішнього сторіччя, іншої — середини і, мабуть, навіть кінця його. Байрон глибоко розчарований і в минулому, і в дійсному стані людства, тому й інший дорівнює гримлять його прокльону. Але при всій "лютій ненависті" (вираження Гете про Байрона) до сучасної людини і справ рук його на дні душі поета все-таки залишається промінь надії на краще майбутнє, що невмирає віри в ідеал людяності, волі і справедливості. У більш задушливий і похмурий час жив Бодлер, і його песимізм, отриманий у спадщину від Байрона, устиг зробити значний крок уперед: скорботний погляд поета бачить ідеал вже в якімсь невизначеному мрячному віддаленні, на висоті, майже недоступній людині... Звідси ті безвідраді картини, що Бодлер дає нам у своїх "Квітах зла".

Малюючи розпусту і пороки буржуазії, бруд і убогість робітничої клас, він не знаходить у своєї ліри жодного втішливого звуку, жодного світлого тону. У великих містах зло і страждання життя найбільше концентруються, і от Бодлер є по перевазі співаком великих міст, Парижа особливо. У "Le crepuscule du soir" і "Le crepuscule du matin" він дає невелике, але настільки яскраве і сильне зображення Парижа, рівного

якому французька література не знає: Франсуа Коппе, що здобував першу свою славу на таких же зображеннях Парижа, і Еміль Золя, великий майстер цього роду описів, обоє лише розвили і розширили зміст маленьких п'єсок Бодлера. Однак він не залишається тільки холодним і безпристрасним відображувачем убогості, пороку і розпусти сучасного суспільства. Співчуття його завжди на стороні нещасливих, принижених і знедолених — це занадто ясно відчувається по тій любові і ніжності, з якими він змальовує їх.

Використана література:

1. Історія французької літератури в персонах. — М., 1999.
2. Зарубіжна література 19 століття. Хрестоматія. — К., 2000.